

Handläggare
Jo Linder Roger
Hügard Emma

Datum
2017-01-20

Diarienummer
KSN-2016-2043

Kommunstyrelsen

Principer för huvudmannaskap och bidrag till vägföreningar

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslås besluta

att uppdra till stadsbyggnadsförvaltningen att i samverkan med kommunledningskontoret och den kommunala lantmäterimyndigheten beskriva konsekvenser av skilda handlingsvägar avseende väghållning och huvudmannaskap i vägföreningar enligt föredragningen,

att uppdra till stadsbyggnadsförvaltningen att i samverkan med kommunledningskontoret utforma förslag till ett nytt regelverk för bidrag till vägföreningar enligt föredragningen, samt

att uppdra till stadsbyggnadsförvaltningen att till kommunstyrelsen föreslå principer för huvudmannaskap samt regelverk för bidrag till vägföreningar.

Ärendet

Under 2015 har Bälungeby vägförening och Björklinge vägförening inkommit med skrivelser om att kommunen ska överta huvudmannaskapet. Bälungeby vägförening hänvisade till aktualitetsförklaringen av Uppsala översiktsplan 2010 och Björklinge vägförening till att väghållningen i tätorten är för komplex. Stadsbyggnadsförvaltningen svarade att den generella frågan om övertagande av huvudmannaskap måste utredas innan beslut kan fattas i ett enskilt ärende.

Beredning

Ärendet har beretts gemensamt av stadsbyggnadsförvaltningen, miljöförvaltningen samt kommunledningskontoret. Ärendet har även varit föremål för diskussion i styrgruppen för strategisk samhällsbyggnad.

Föredragning

De två vägföreningarnas skrivelser reser frågor om villkor för och konsekvenser av huvudmannaskapsförändringar. I samband härmed vill förvaltningen också uppmärksamma att kommunens principer och regelverk för kommunala bidrag till vägföreningar bör ses över. Förvaltningen har i en inledande studie konstaterat att nuvarande system varken är rättssäkert

eller kostnadseffektivt. Detta bör belysas i två utredningsspår. En gemensam utgångspunkt ska vara att förändringar i principer och regelverk inte ska öka kommunens kostnader, snarare minska. Graden av behov av kommunal rådighet ska vägas in.

Definitioner.

I detta sammanhang har följande definitioner använts

Allmän plats: Område i detaljplanelagt område avsett för ett gemensamt behov, till exempel gata eller park.

Enskild väg: Väg som inte är allmän.

Gemensamhetsanläggning: En anläggning som flera fastigheter har nytta av. Bildas genom lantmäteriförrättning.

Huvudmannaskap: Ansvar för allmän plats. Regleras i detaljplanen och är antingen kommunalt eller enskilt. I det senare fallet är ofta en samfällighetsförening huvudman.

Kvartersmark: Område i detaljplanelagt område som inte är allmän plats. Används för till exempel bostäder eller detaljhandel.

Samfällighetsförening: Förening som förvaltar gemensamt ägd mark eller en gemensamhetsanläggning.

Vägförening: En äldre form av sammanslutning som ansvarar för enskilda vägar och/eller andra allmänna platser.

I föredragningen används begreppet vägförening även avseende samfällighetsförening.

Huvudmannaskapsfrågan

Av aktualitetsförklaringen av Uppsala översiktsplan som kommunfullmäktige antog den 26 maj 2014 (§ 135), framgår följande:

”Kompetenskraven för väghållaransvar och skötsel av bland annat lekplatser har höjts och det är svårt för föreningarna att svara upp mot kraven. Systemet med driftsbidrag till vägföreningar är också ekonomiskt ofördelaktigt för kommunen på grund av moms förlusterna som då uppkommer. Kommunen har heller ingen kontroll på hur upphandling av underhållsreparationer sköts och ingen rådighet över föreningarnas drifts- och underhållsplanering. Fördelarna med vägföreningssystemet är bland annat att ansvaret ligger hos lokalsamhället vilket ger mervärden. Kommunen bör dock ställa sig positiv till ett övertagande av huvudmannaskapet för allmän plats om en vägförening i tätort så begär, eftersom det ger likställighet, samordningsvinster, rådighet och sannolikt lägre kostnader.”

Ett övertagande av huvudmannaskap är en komplicerad fråga som inte kan hanteras enskilt av en nämnd. En formell förändring av huvudmannaskap innebär att lantmåteriförrättningar och detaljplaner måste göras om och att kommunens organisation och ekonomi för att bedriva drift, underhåll och investeringar påverkas. Eftersom miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN), plan- och byggnadsnämnden (PBN) samt gatu- och samhällsmiljönämnden (GSN) är berörda föreslås kommunstyrelsen uppdra till stadsbyggnadsförvaltningen att i samverkan med kommunledningskontoret och miljöförvaltningen beskriva konsekvenserna av olika alternativ. Utredningen ska utgå från aktualitetsförklaringens inriktning om att kommunen ska vara positiv till övertagande av huvudmannaskap. Utredningen ska fokusera på konsekvenser av möjliga handlingsvägar, som:

- övertagande efter en vägförenings ansökan
- övertagande på kommunens initiativ
- övertagande genom avtal

Principer och regelverk för bidrag till vägföreningar

Kommunfullmäktige beslutade 28 december 1971 (§ 491) och 23 november 1983 (§ 422) att vägföreningar i utpekade tätorter ska erhålla nettokostnadsbidrag för underhåll av sina enskilda vägar. Det finns inget beslut om bidrag till underhåll av parkmark.

Kommunens nettokostnadsbidrag till vägföreningar innebär att deras drift- och underhållskostnader ersätts med 90 procent och de administrativa kostnaderna med 50 procent. Bidraget betalas ut årligen och retroaktivt mot redovisning av nedlagda kostnader.

Enligt samma beslut ger kommunen också bidrag till enskilda vägar. Kommunen ger 20 procent av beräknad drift- och underhållskostnad för vägar med statsbidrag. Till vägar utan statsbidrag ger kommunen ett bidrag om i dagsläget cirka 3 kronor per meter väg. Nivån justeras årligen genom ett index.

2015 var utfallet för bidrag till vägföreningar och enskilda vägar följande:

Nettokostnadsbidrag till vägföreningar (18 st):	5 540 000 kronor
Enskilda vägar utan statsbidrag (185 st):	472 000 kronor
Enskilda vägar med statsbidrag (256 st):	1 890 000 kronor
Total	7 902 000 kronor

Det finns otydligheter i nuvarande system. Utöver att några tätorter pekades ut har kommunfullmäktige inte definierat vilka typer av vägföreningar som ska erhålla nettokostnadsbidraget. En tätort har ofta flera vägföreningar, ibland av varierande storlek och de sköter olika typer av hårdgjorda ytor, antingen på allmän plats eller på kvartersmark. I dagsläget får inte alla vägföreningar eller samfällighetsföreningar inom de utpekade orterna bidrag. Bidraget finansieras av GSN:s underhållsbudget. Det har aldrig definierats vad som är bidragsberättigat. På grund av formuleringen i beslutet finns inget tak för bidraget och GSN kan inte förutsäga vad respektive förening kommer att begära i bidrag varje år. Bidragens

storlek och skötselnivån beror inte enbart av storleken på anläggningsmassan utan även av styrelsens engagemang och kunskap, föreningens ekonomi med mera.

Direktiv till fortsatt utredning avseende regelverk

Mot denna bakgrund föreslås att regelverket från 1971/1983 behöver förtydligas.

Nedanstående faktorer ska belysas i utredningen:

- typer av vägföreningar (detaljplan/ej planlagt, allmän platsmark/kvartersmark, antal boende, komplexitet i trafiksystem)
- bidragsberättigade aktiviteter/åtgärder
- bidragets storlek (fast bidrag eller efter nedlagd kostnad)
- ekonomiska konsekvenser

Utredningen ska omfatta både nettokostnadsbidraget och driftbidraget till enskilda vägar, med eller utan statsbidrag. Vägföreningar med och utan statsbidrag ska behandlas jämnt. Formerna för granskning av underlag och utbetalning av bidrag ska också ses över i arbetet.

Utredningen om väghållning och huvudmannaskap får visa på de ekonomiska konsekvenserna av respektive alternativ. Att överta huvudmannaskap kommer troligen att leda till förändrade kostnader men av okänd storlek. I ett fullständigt övertagande tillkommer kostnader för skötsel av parkmark, något som vägföreningarna finansierar ensamma i dagsläget. En genomgång av principer för och framtagning av ett nytt regelverk för bidrag till vägföreningar kommer troligen att ha en positiv påverkan på kommunens ekonomi. En förändring av bidragsmodellen innebär att kommunen får mer kontroll över nivån på åtgärder och kostnaderna.

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt i detta ärende.

Kommunledningskontoret/stadsbyggnadsförvaltningen

Joachim Danielsson
Stadsdirektör

Christoffer Nilsson
Chef kommunledningskontoret

Mats Norrbom
Stadsbyggnadsdirektör